

ІГОРЮ МИХАЙЛОВИЧУ НАУМКУ – 60

Ігор Михайлович Наумко — мінералог і геохімік, доктор геологічних наук, багаторічний завідувач відділу геохімії глибинних флюїдів Інституту геології і геохімії горючих копалин (ІГГГК) НАН України, добре відомий науковій геологічній спільноті в Україні та поза її межами.

Народився майбутній геолог 10 червня 1951 р. в с. Зубів Міст Кам'янсько-Бузького р-ну на Львівщині у родині вчителів Михайла Йосиповича та Ганни Михайлівни. Зростав на мальовничих берегах р. Солокія в Сокальському р-ні, що стали його малою батьківщиною, зв'язок з якою Ігор Михайлович ніколи не переривав. У 1968 р. закінчив із золотою медаллю десятирічку (у м. Белз), а вищу освіту і диплом з відзнакою здобув на геологічному факультеті Львівського національного університету (ЛНУ) імені Івана Франка (1968—1973 рр.). Ще у студентські роки відмінник навчання захопився науковою працею, що вплинуло на вибір подальшого місця роботи.

З 1975 р., після дворічної служби в Радянській армії, Ігор Наумко працює спочатку інженером, а згодом старшим інженером у відділі геохімії глибинних флюїдів ІГГГК НАН України, який тоді очолював видатний вчений, один із засновників і творців вчення про

включення у мінералах — Володимир Антонович Калюжний. У 1977 р. І. Наумко поступає в аспірантуру до В.А. Калюжного і працює над кандидатською дисертацією за темою "Условия формирования камнесамоцветной и редкометальной минерализации в гранитных пегматитах Украинского щита (по данным исследования флюидных включений в минералах)", яку успішно захищає в 1987 р. Молодий кандидат геолого-мінералогічних наук залишається у відділі геохімії глибинних флюїдів, продовжуючи набувати досвіду у відомого вчителя, щоб потім змінити його на посаді завідувача й надалі успішно розвивати вчення про мінералоутворювальні флюїди.

З перших же років праці в ІГГГК молодий спеціаліст зарекомендував себе не лише здібним, сумлінним і перспективним науковцем. Він активно і плідно поринув у науково-громадську роботу — профгрупорг відділу, голова Ради молодих вчених і спеціалістів Інституту (1983—1986), керівник осередку Українського мінералогічного товариства з 1987 р. тощо. Після захисту кандидатської дисертації Ігор Наумко працює п'ять років вченим секретарем Інституту, а з 1992 до 1996 — заступником директора ІГГГК НАН України з наукової роботи. У 1996—1997 рр., після смерті академіка В.Ю. Забігайла, саме Ігор Михайлович Наумко, за Постановою Президії НАН України, виконував обов'язки директора Інституту.

Попри таку завантаженість адміністративною роботою він не перериває наукової праці, з-під його пера виходять наукові статті, за його участі пишуться наукові звіти. Цей чималий досвід наукової та організаційної роботи, досконале знання і володіння усіма методами дослідження включень у мінералах та уміння використовувати їхні результати для практичних цілей дали підгрунтя керівництву Інституту рекомендувати Ігоря Наумка на посаду завідувача відділу геохімії глибинних флюїдів

після того, як засновник і незмінний його керівник з часу заснування В.А. Калюжний перейшов на посаду головного наукового співробітника. Починаючи з 1994 р., з невеликою перервою у 2000 р., коли він працював доцентом кафедри фізики Землі Львівського національного університету імені Івана Франка, Ігор Наумко очолює відділ геохімії глибинних флюїдів ІГГГК (за конкурсом). Ростає його авторитет серед науковців Інституту, його ім'я стає все більш відомим серед наукової геологічної громади України, міцніє авторитет серед керівництва Національної академії наук. У 1996 р. йому присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника за спеціальністю "геохімія".

Одночасно зі зміною наукових і адміністративних посад зростає широчінь наукових інтересів нашого ювіляра. Від гранітних пегматитів з каменесамоцвітною і рідкіснометалевою мінералізацією він переходить до вивчення геохімічних і термобаричних особливостей постмагматичних утворень гранітоїдів Українського щита, насамперед гранітних пегматитів і метасоматично змінених гранітів, у зв'язку з приуроченістю до них ювелірної, п'єзооптичної та рідкіснометалевої сировини. У полі його зору перебувають також умови метасоматозу родовищ самородного золота клинцівського типу, жильно-кварцово рудоутворення в зонах тектонічної активізації пізнього протерозою на УЩ та неогену в Закарпатті, постседиментогенне мінералоутворення у нафтогазоносних областях.

На базі даних щодо геохімії газів і *PT*-умов формування прожилково-вкрапленої мінералізації у відкладах нафтогазоносних областей і металогенічних провінцій він обґрунтував характер поширення і сумарний склад легких компонентів флюїдних включень як один з найважливіших показників генезису і масштабності знаходження вуглеводневих і рудних (зокрема золота) покладів. Окремі ланки квадрати: "літосфера — мінералонафтогазофлюїди — вільні гази — підземні води" об'єднано в єдину літофлюїдотермодинамічну систему, геохімічний поділ якої призводить до синтезу вуглеводнів у відновній частині і рудних мінералів — в оксидній, а також до формування відповідних родовищ. На концептуальних засадах абіогенно-біогенного дуалізму ним створено нову теорію синтезу і генезису природних вуглеводнів, наукова но-

визна і принципова відмінність якої від нині панівних теорій полягає в однозначній оцінці важливої ролі глибинного високотемпературного полікомпонентного флюїду як фактично головного джерела потужної енергії, так і джерела достатньої маси речовини для синтезу вуглеводнів та мінералів. У підсумку підтверджено просторово-часову єдність міграції метало- і вугленосних флюїдів зонами глибинних розломів, вплив глибинних флюїдних потоків на формування своєрідних ореолів і характерної вертикальної та латеральної зональності довкола родовищ корисних копалин.

Одержані Ігорем Наумком вагомі результати комплексного і ґрунтового дослідження флюїдного режиму різновікових геологічних утворень України з різною мінералізацією, оцінка їхнього теоретичного і практичного значення послужили підґрунтям для дисертації на здобуття наукового ступеня доктора геологічних наук на тему: "Флюїдний режим мінералогенезу породно-рудних комплексів України (за включеннями у мінералах типових парагенезисів)", яку він успішно захистив у 2006 р. І.М. Наумком створена нова модель еволюції глибинних флюїдів, у рамках якої на об'єктах різного походження з'ясовано основні чинники міграції, трансформації та акумуляції флюїдів і розкрито фізико-хімічну природу та просторово-часову послідовність їхнього прояву у різних флюїдодинамічних палеоситуаціях. Показана важлива роль використання результатів дослідження флюїдних включень для вивчення продуктів глибинної дегазації та флюїдного режиму літосфери з метою відтворення динаміки мінералогенезу та умов локалізації корисних копалин, з'ясування походження природних вуглеводнів, створення нових критеріїв пошуку родовищ нафти і газу.

Підсумовуючи науковий доробок Ігоря Наумка, зазначимо, що він опублікував близько 300 наукових праць. Серед них — низка колективних монографій, зокрема: "Мінералоутворюючі флюїди постмагматичних утворень гранітоїдів Українського щита" (1987), "Розвиток науки в західних областях Української РСР за роки Радянської влади. 1939—1989" (1990), "Флюїдний режим мінералоутворення в літосфері (в зв'язку з прогнозуванням корисних копалин)" (1994), "Карпатська нафтогазоносна провінція" (2004), "Мінерали Українських Карпат. Силікати" (2011). На черзі

нова монографія за матеріалами докторської дисертації — "Флюїдний режим мінералогенезу породно-рудних комплексів України". Протягом 35 років наукової роботи за його участі і наукового керівництва виконано десять держбюджетних науково-дослідних тем фундаментального спрямування і близько 20 прикладних робіт за договорами про створення науково-технічної продукції на замовлення виробничих організацій.

Нині вчений прагне передати свій науковий досвід молодому поколінню, хоча й сам не перестає вчитися. Упродовж 1993—1995 та 2008—2010 рр. він очолював Державну екзаменаційну комісію із захисту дипломних робіт випускниками геологічного факультету ЛНУ імені Івана Франка. Під його керівництвом завершують свої кандидатські дисертації чотири випускники аспірантури. Він є членом спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій в ІГГК (заступник голови) і у ЛНУ імені Івана Франка. Його часто запрошують для офіційного опонування кандидатських і докторських дисертацій, бо високий рівень знань і широке коло наукових питань, якими він займається, дозволяє йому критично оцінити дисертаційну роботу з різних галузей геології. З 1997 р. йому довірили роботу в Комітеті з Державних премій України в галузі науки і техніки (секція геології, геофізики та географії).

Ігор Михайлович є членом редколегій багатьох наукових журналів: "Геологія і геохімія горючих копалин" (заступник головного редактора), "Мінералогічний збірник", "Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Геологічний збірник", "Геодинаміка". Нам приємно зазначити його багаторічну, майже безперервну працю у складі редколегії "Мінералогічного журналу". Були часи, коли Ігор Михайлович не пропускав жодного засідання. Та й сьогодні, попри фінансові негаразди, він бере участь у більшості із засідань.

Його скромні нагороди, такі як Почесна грамота Президії НАН України (2001, 2011), "Медаль В.І. Лучицького" (2001), Срібний нагрудний знак Спілки геологів України (2006) та інші грамоти й дипломи не відображають той внесок, який він вніс у розвиток львівської школи дослідників флюїдних вклю-

чень, Українського мінералогічного товариства, Наукового товариства ім. Шевченка.

У повсякденні ювіляр — людина товариська, життєрадісна, енергійна й оптимістична. З ним однаково приємно і цікаво що працювати, що веселитися. Його вирізняє трепетне і дбайливе ставлення до рідного краю, батьківських могил, він любить своє село, працю на землі, поважає колег, односельців, друзів, однокласників, а вони відповідають йому взаємністю. У цьому плані варто згадати про його ставлення до свого вчителя — професора В.А. Калюжного, особливо після того, як Володимир Антонович за станом здоров'я вже не міг відвідувати Інститут. Упродовж усього цього часу учень з синівською увагою і шаную піклувався про вчителя, щоб він міг займатися улюбленою справою всього свого життя чи то в Інституті, чи то дома, щоб він відчував себе до останніх днів потрібним науці, людям, колегам по роботі. Це багато про що говорить.

Ігор Наумко — добрий і чуйний сім'янин, разом з дружиною-педагогом Ганною Михайлівною виростив двох достойних дітей — сина Олега і доньку Олесю.

Своє 60-ліття Ігор Михайлович Наумко зустрічає в розквіті фізичних і духовних сил, сповненим багатьох творчих планів і задумів і в науковій праці, і в повсякденному житті, користуючись незмінною повагою і авторитетом серед співробітників свого відділу, Інституту, серед широкої геологічної громадськості України, гідно і плідно продовжуючи справу свого відомого Вчителя.

Від імені широкої наукової громади українських мінералогів і геологів, редакційної колегії і редакції "Мінералогічного журналу" щиро вітаємо Ігоря Михайловича з першим серйозним ювілеєм і бажаємо йому міцного здоров'я, сімейного і родинного щастя, плідного творчого довголіття, нових видатних досягнень у науці, здійснення усіх планів і задумів в ім'я гідного майбутнього української геологічної науки і України.

Редакційна колегія "Мінералогічного журналу" та працівники ІГМР ім. М.П. Семененка НАН України М.П. Щербак, Е.В. Соботович, О.М. Поньмаренко, Е.Я. Жовинський, В.М. Квасниця, Д.К. Возняк, Ю.А. Галабурда, Г.О. Кульчицька та ін.